

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 : บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	2
1.3 ผลงานวิจัย และงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3
1.4 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย	6
1.5 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย	6
บทที่ 2 : ความหมายและประวัติความเป็นมาของปัญญาศาสดก	7
2.1 สังเขปความหมาย และลักษณะของวรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา	7
2.2 ความหมายของชาดกและปัญญาศาสดก	9
2.3 ที่มาของปัญญาศาสดกฉบับล้านนา	11
2.4 รูปแบบของวรรณกรรมเรื่องปัญญาศาสดกฉบับล้านนา	14
2.4.1 รูปแบบคำประพันธ์	14
2.4.2 องค์ประกอบของเรื่องชาดก	16
2.5 ลักษณะโครงสร้างของวรรณกรรมเรื่องปัญญาศาสดกฉบับล้านนา	20
2.5.1 แบบเรื่องของชาดก	20
2.5.2 โครงเรื่อง	23
2.5.3 แนวคิดของเรื่อง	24
2.5.4 ตัวละคร	25
2.6 ความสำคัญของวรรณกรรมเรื่องปัญญาศาสดกที่มีต่อสังคมล้านนา	27

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 : ประวัติและความเป็นมาของพระอินทร์จากวรรณกรรมพุทธศาสนา	32
3.1 การกำเนิดของพระอินทร์และเทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์	35
3.2 คุณลักษณะทั่วไปของพระอินทร์	38
3.2.1 รูปลักษณ์ของพระอินทร์	39
3.2.2 ที่อยู่อาศัย	42
3.2.3 สมบัติ	47
3.2.4 อาวุธและพาหนะประจำกาย	50
3.2.5 ครอบครัว	55
3.3 บทบาทและหน้าที่ของพระอินทร์ในวรรณกรรมพุทธศาสนา	56
3.3.1 พระอินทร์ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนูปถัมภก	57
3.3.2 พระอินทร์ในฐานะที่เป็นผู้พิทักษ์จรรยารบและเป็นผู้ประพาศธรรม	61
3.3.3 พระอินทร์ในฐานะที่เป็นนักปกครองและผู้นำของเหล่าเทวดา (เทวราชา)	64
3.3.4 พระอินทร์ในฐานะที่เป็นนักรบ	66
3.4 แนวคิดและความเชื่อในเรื่องของพระอินทร์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย	67
3.4.1 ความเชื่อเรื่องพระอินทร์กับแนวคิดในด้านการปกครองของไทย	68
3.4.2 ความเชื่อเรื่องพระอินทร์กับแนวคิดที่เกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ในสังคมไทย	70
3.4.3 ความเชื่อเรื่องพระอินทร์กับแนวคิดที่สะท้อนผ่านผลงานวรรณกรรมของไทย	70
ก วรรณกรรมคำานาน	73
ข วรรณกรรมที่มีที่มาจากวรรณคดีบาลี	76
ค วรรณกรรมที่มีที่มาจากวรรณคดีสันสกฤต	81
บทที่ 4 : วิเคราะห์บทบาทและพฤติกรรมของพระอินทร์ที่ปรากฏในปัญญาสาตกถฉบับล้านนา	87
4.1 บทบาทของพระอินทร์ในปัญญาสาตกถฉบับล้านนา	90
4.1.1 บทบาทของพระอินทร์ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนูปถัมภก	93
4.1.2 บทบาทของพระอินทร์ในฐานะที่เป็นผู้พิทักษ์จรรยารบ	96
4.1.3 บทบาทของพระอินทร์ในฐานะที่เป็นนักปกครอง และเป็นผู้นำของเหล่าเทวดาบนสวรรค์	101
4.1.4 บทบาทของพระอินทร์ในฐานะที่เป็นนักรบ ต่อสู้กับฝ่ายอธรรม	103
4.2 พฤติกรรมของพระอินทร์	104
4.2.1 การให้ความเคารพยกย่องต่อผู้ที่กระทำความดี	105
4.2.2 การตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม เมื่อดำรงตนอยู่ในฐานะของผู้นำ	105
4.2.3 การซ่อนรูปลักษณะที่แท้จริง	106
4.2.4 ความกังวลต่อสิทธิและอำนาจที่มีอยู่	106
4.2.5 ความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น	107

เรื่อง	หน้า
4.2.6 ความสามารถในการใช้ไหวพริบสติปัญญา	107
4.2.7 ความสามารถในการใช้วาจาศิลป์	107
4.2.8 ความสามารถในการรับ และการต่อสู้	108
บทที่ 5 : ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและพฤติกรรมของพระอินทร์	
กับแนวคิด ค่านิยมของสังคมที่พบในปัญหาสังคมฉบับล้านนา	109
5.1 แนวคิดเรื่องพระอินทร์ที่พบในปัญหาสังคมฉบับล้านนา	111
5.1.1 การยกย่องผู้ที่กระทำความดี ละเว้นความชั่ว	114
5.1.2 การยกย่องผู้ที่มีบุญญาธิการ	115
5.1.3 การยกย่องผู้ที่มีความเมตตากรุณา	117
5.1.4 การยกย่องผู้ที่มีความสามารถทั้งในด้านสติปัญญา และพลังกำลัง	121
5.1.5 การยกย่องผู้ที่มีรูปสมบัติงามพร้อม	123
5.2 ค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อวัตรปฏิบัติ หรือพฤติกรรมของตัวละคร	124
5.2.1 ด้านคติความเชื่อ	125
5.2.2 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี	165
5.2.3 ด้านคำสอน	175
5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและพฤติกรรมของพระอินทร์กับนิทานชาดก	185
ก การสร้างเรื่อง	185
ข การดำเนินเรื่อง	186
ค การสร้างตัวละคร	186
บทที่ 6 : บทสรุป	188
6.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย	188
6.2 ข้อเสนอแนะ	190
บรรณานุกรม	191
ภาคผนวก : ก ราชชื่อนิทานชาดกในปัญหาสังคมฉบับล้านนา จำนวน 56 เรื่อง	198
ข เนื้อเรื่องโดยย่อของนิทานชาดกทั้ง 56 เรื่อง	199
ค ตารางโครงสร้างแบบเรื่องของนิทานชาดกในปัญหาสังคมฉบับล้านนา	289
ง ผลการสรุปตารางโครงสร้างแบบเรื่องของนิทานชาดกโดยรวม	290
จ รูปภาพประกอบข้อมูล	293
ประวัติผู้เขียน	306

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางโครงสร้างบทบาทและพฤติกรรมของพระอินทร์ที่ปรากฏในปัญญาสชาดกลฉบับล้านนา	91
2 ตารางโครงสร้างแบบเรื่องของนิทานชาดกในปัญญาสชาดกลฉบับล้านนา	289

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องจันทมาตกชาดก วัดหนองบัว อ.ท่าวังผา จ.น่าน	293
2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องคัทธนกุมมารชาดก วัดภูมินทร์ อ.เมือง จ.น่าน	293
3 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องเนมิราชชาดก วัดต้นแหลง อ.ปัว จ.น่าน	294
4 ภาพงานพิธีบวงสรวงแก้ว “ปอยสา่งลอง” ของชุมชนชาวไทใหญ่วัดป่าเป้า อ.เมือง จ.เชียงใหม่	294
5 ภาพประติมากรรมปูนปั้นรูปพระอินทร์ที่ประดับอยู่บนศาลาของนางสุชาดา วัดพระแก้วดอนเต้า จ.ลำปาง	295
6 ภาพประติมากรรมปูนปั้นประดับกระจกสีรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ วัดพระธาตุทุ่งยั้ง จ.อุดรดิตถ์	295
7 ภาพประติมากรรมปูนปั้นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี อ.เด่นชัย จ.แพร่	296
8 ภาพประติมากรรมปูนปั้นประดับกระจกสีรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ วัดพระแก้วดอนเต้า จ.ลำปาง	296
9 ภาพงานจิตรกรรมแกะสลักรูปพระอินทร์และช้างเอราวัณ วัดเบ็งสะกั๊ด อ.ปัว จ.น่าน	297
10 ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปพระอินทร์จากเรื่องเนมิราชชาดก ที่วิหารจตุรมุขวัดภูมินทร์ อ.เมือง จ.น่าน	298
11 ภาพพระอินทร์คีติซึ่ง 3 สาย ถวายแก่พระพุทธองค์ในขณะที่ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา จิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดหนองบัว อ.ท่าวังผา จ.น่าน	298
12 ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปพระพุทธเจ้า 4 พระองค์ ในภัทรกัปปี วัดหนองบัว อ.ท่าวังผา จ.น่าน	299
13 ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ ในภัทรกัปปี วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี อ.เด่นชัย จ.แพร่	299
14 ภาพงานจิตรกรรมรูปเทวดาในอิริยาบถต่าง ๆ ประดับอยู่ตามเสาในวิหารจตุรมุขวัดภูมินทร์ อ.เมือง จ.น่าน	300
15 ภาพงานจิตรกรรมไม้แกะสลักเป็นรูปกนิษฐและกนิรีที่บริเวณบานประตูของวิหารวัดเบ็งสะกั๊ด อ.ปัว จ.น่าน	301
16 ภาพตัวนาคพันตัวรูปกนิษฐ ที่ประดับอยู่บริเวณด้านข้างของวิหารวัดเบ็งสะกั๊ด อ.ปัว จ.น่าน	302
17 ภาพตัวนาคพันตัวรูปนาคและรูปพญาคูรุฑ ที่ประดับอยู่บริเวณด้านข้างของวิหารวัดเบ็งสะกั๊ด อ.ปัว จ.น่าน	303
18 ภาพราชสีห์คู่ที่บริเวณด้านหน้าของบันไดทางขึ้นวิหารวัดเบ็งสะกั๊ด อ.ปัว จ.น่าน	304
19 ภาพนกหัสติศีลึงค์ กนิษฐ และนาค ภายในบริเวณวัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี อ.เด่นชัย จ.แพร่	304
20 ภาพลวดลายปูนปั้นเป็นรูปเทวดาและสัตว์หิมพานต์ บริเวณประตูซุ้มโขง วัดโหล่หิน อ.เกาะคา จ.ลำปาง	305
21 ภาพงานจิตรกรรมไม้แกะสลักประดับลวดลายด้วยกระจกสีเป็นรูปเทวดา และสัตว์หิมพานต์ บริเวณด้านหน้าของวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง	305